

การปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณในจังหวัดเชียงใหม่ : การศึกษาเชิงคุณภาพของปัจจัยที่มีอิทธิพล¹

ศนิ ไทรหอมหวล² พินนภา หมวกยอด³

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงคุณภาพนี้เป็นการสำรวจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณที่พำนักระยะยาวอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่มาไม่ต่ำกว่า 10 เดือน จำนวน 15 คน ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง ข้อมูลเชิงประจักษ์ถูกรวบรวมโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้วทำการวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สะท้อนให้เห็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณ แบ่งเป็น 3 กลุ่มปัจจัยคือ 1) แรงจูงใจในการเดินทาง ประกอบด้วย ปัจจัยผลักดัน ปัจจัยดึงดูด และปัจจัยส่วนบุคคล 2) ช่วงก่อนเดินทางมาพำนักระยะยาว ประกอบด้วย การเข้าอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการอยู่อาศัยในประเทศไทย และด้านประสบการณ์ต่างประเทศที่เคยมีมาก่อน ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ 3) ช่วงเวลาที่พำนักอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย บุคลิกภาพ ทักษะ การรับรู้ การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และการสนับสนุนทางสังคม

คำสำคัญ: การปรับตัวข้ามวัฒนธรรม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม ชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณ เชียงใหม่

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้

² อาจารย์ (ภาษาญี่ปุ่น) ประจำกลุ่มวิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อีเมล: sani_sn@mju.ac.th

³ อาจารย์ ดร. ประจำกลุ่มวิชาสหวิทยาการสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อีเมล: pinnapa_my@mju.ac.th

Cross-Cultural Adjustment of Retired Japanese in Chiang Mai: A Qualitative Study of Influencing factors⁴

Sani Saihomhual⁵ Pinnapa Muakyod⁶

Faculty of Liberal Art, Maejo University

Abstract

This qualitative study was to explore the factors influencing the adjustment process of retired Japanese in Chiang Mai. The key informants were 15 retired Japanese who have a long-term living in Chiang Mai for at least 10 months the purposive sampling method had been used to select a sample. Empirical data was collected through in-depth interviews, which was analyzed by using the content analysis method. The derived analysis reflected many factors influencing the cross-cultural adjustment. There were divided into three factor groups: 1) Travel Motivation, consisting of push factors, pull factors and individual factors 2) Anticipatory Adjustment, consisting of training and previous experience of staying in Thailand and other countries. 3) In-Country Adjustment, consisting of personality, attitude, perception, cross-cultural communication and social support.

Keywords: cross-cultural adjustment, factors influencing cross-cultural adjustment, retired Japanese, Chiang Mai

⁴ This Research Article is Part of a Research Project Sponsored by Maejo University, Thailand

⁵ Lecturer (Japanese Language) at Thai and Eastern Languages Section, Faculty of Liberal Art, Maejo University. Email: sani_sn@mju.ac.th

⁶ Lecturer Ph.D. at Interdisciplinary Studies of Social Science Section, Faculty of Liberal Art, Maejo University. Email: pinnapa_my@mju.ac.th

บทนำ

การเคลื่อนย้ายของคนญี่ปุ่นที่เข้ามาในประเทศไทยอาจมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน เช่น ทำงานในบริษัทสัญชาติญี่ปุ่น ประกอบธุรกิจส่วนตัว ท่องเที่ยว เรียนภาษาและวัฒนธรรม รวมถึงหาประสบการณ์การดำเนินชีวิตในต่างประเทศ จากสถิติของสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย สรุปจำนวนคนญี่ปุ่นในประเทศไทยในปี 2002 มีจำนวน 25,329 คน และในปี 2012 มีจำนวน 55,634 คน โดยกระจุกตัวกันอยู่ที่กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองหลวง และตามเมืองใหญ่ๆ เช่น จังหวัดชลบุรี และ จังหวัดเชียงใหม่ คนญี่ปุ่นในกรุงเทพมหานครและ จังหวัดชลบุรีส่วนใหญ่เป็นประชากรวัยแรงงาน แต่ที่ จังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่เป็นประชากรวัยสูงอายุ หรือ ผู้เกษียณอายุจากการทำงาน อีกทั้งมีสัดส่วนการเพิ่มของคนวัยเกษียณอย่างรวดเร็ว (สุตปรารณา ดวงแก้ว, 2558)

จากเงื่อนไขสถานการณ์ในประเทศญี่ปุ่น ตั้งแต่ 2530 เป็นต้นมา ประเทศญี่ปุ่นได้ก้าวสู่ยุค “สังคมผู้สูงอายุ” ที่มีประชากรสูงวัย (ตั้งแต่ 65 ปี ขึ้นไป) ในสัดส่วนที่สูง และเพิ่มมากขึ้นในอัตราที่สูงมากเป็นอันดับหนึ่งของโลก เป็นประเทศที่มีประชากรที่อายุยืนยาวมากที่สุด (National Institute of Population and Social Security Research อ้างถึงใน The Economist, 2010) ผู้สูงอายุหรือประชากรวัยหลังเกษียณของประเทศญี่ปุ่น ส่วนใหญ่มีรายได้เป็นเงินบำนาญจากประกันสังคม หรือกองทุนบำเหน็จบำนาญที่ตนได้จ่ายเงินเข้าสมทบในช่วงที่ยังอยู่ในวัยกำลังแรงงาน บางส่วนซึ่งมีเป็นส่วนน้อยที่ไม่ได้อยู่ในระบบประกันสังคมก็ได้รับเงินช่วยเหลือเพื่อการยังชีพจำนวนหนึ่งจากรัฐบาล เงินบำนาญที่ผู้สูงอายุได้รับนั้น แม้เพียงพอต่อการยังชีพแต่ส่วนใหญ่ก็เป็นจำนวนที่น้อยกว่าเงินเดือนหรือค่าตอบแทนที่ผู้สูงอายุได้รับในระหว่างที่ยังทำงาน ด้วยค่าครองชีพในประเทศ

ที่ค่อนข้างสูงและชีวิตหลังเกษียณที่มีเวลาเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุหลายคนเลือกและตัดสินใจที่จะไปพำนักระยะยาวหรือใช้เวลาช่วงหลังเกษียณในต่างประเทศที่มีค่าครองชีพที่ต่ำกว่า และเป็นประเทศที่มีแหล่งท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ที่เหมาะสมต่อการพำนักระยะยาวซึ่งจะช่วยให้การดำรงชีพภายหลังเกษียณจากการทำงานมีระดับคุณภาพชีวิต ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพกาย และสุขภาพใจที่ดีขึ้น และอาจดีกว่าเมื่อเทียบกับการพำนักอาศัยในประเทศญี่ปุ่น

การที่จังหวัดเชียงใหม่ได้รับความนิยมมากที่สุดจังหวัดหนึ่งในการพำนักระยะยาว เป็นผลเนื่องจากการเป็นจังหวัดศูนย์กลางในภูมิภาคที่มีความพร้อมในด้านความสะดวกในการคมนาคม การสื่อสารและภาษา ระบบบริการทางสุขภาพ การบริการทางสังคม ความหลากหลายของกิจกรรมทางสังคม ประเพณีและวัฒนธรรม รวมถึงได้รับการส่งเสริมและพัฒนาการพำนักระยะยาวของนักท่องเที่ยวต่างชาติจากทั้งหน่วยงานกลางและหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมากกว่าจังหวัดอื่น เหล่านี้ล้วนว่าครอบคลุมปัจจัยกำหนดที่สำคัญต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่เพื่อพำนักระยะยาวของชาวญี่ปุ่น ทั้งในด้านการเข้าถึง (Accessibility) ที่พักอาศัยและสภาพแวดล้อม (Accommodation) สถานที่ท่องเที่ยว (Attraction) และการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Actors) (Hongsrangon, 2548) ผลการสำรวจโดยหอการค้า จังหวัดเชียงใหม่ร่วมกับชมรมผู้พำนักระยะยาวชาวญี่ปุ่น จังหวัดเชียงใหม่ (Chiangmai Long-stay Life Club: CLL) พบว่า ปัจจัยกำหนดที่น่าสนใจและมีความสำคัญต่อการตัดสินใจพำนักระยะยาวของชาวญี่ปุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ นอกเหนือไปจากปัจจัยข้างต้น ได้แก่ สภาพเมืองที่ไม่ตึงเครียด สงบ และเป็นส่วนตัว ชื้อหาอาหารและเครื่องปรุงอาหารญี่ปุ่นได้ง่าย (ชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะที่พำนักใน

ลักษณะครอบครัวมักเตรียมอาหารทานกันเอง) มีกิจกรรมในลักษณะงานอาสาสมัครที่หลากหลาย สะดวกต่อการดำเนินการด้านเอกสารการตรวจคนเข้าเมือง และ วิชา อีกทั้งมีเครือข่ายชุมชนชาวญี่ปุ่นที่มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง (วาริชค์ มัชฌมบุตร, 2550) การเดินทางเข้ามาพำนักระยะยาวของคนญี่ปุ่นในเชียงใหม่ ทำให้เห็นการเคลื่อนที่ของคนจากประเทศที่พัฒนาแล้ว มาพำนักระยะยาวใช้ชีวิตวัยหลังเกษียณในประเทศที่กำลังพัฒนา การเคลื่อนที่นี้แตกต่างจากในอดีตที่ผู้คนจากประเทศที่เศรษฐกิจด้อยกว่าเคลื่อนย้ายไปยังประเทศที่เศรษฐกิจมั่งคั่ง ซึ่งเป็นการย้ายถิ่นโดยมองในแง่ของปัจจัยผลักดันและดึงดูด (Push and Pull factors) โดยปัจจัยผลักดัน ได้แก่ สงคราม ความอดอยาก การเมือง และความหนาแน่นของประชากร เป็นต้น ส่วนปัจจัยดึงดูด ได้แก่ ความต้องการตลาดแรงงาน สภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่า (Giddens, 2012: 665) แต่การเคลื่อนย้ายของคนญี่ปุ่นที่เข้ามาในเชียงใหม่เพื่อการดำเนินชีวิตนี้ ส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีการปรับตัวในสภาพแวดล้อมใหม่ได้ยาก อีกทั้งพื้นที่เคลื่อนย้ายเข้ามายังเป็นต่างประเทศที่มีสังคมวัฒนธรรมต่างจากที่ญี่ปุ่น จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจทำการศึกษาทั้งในแง่ของการค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจย้ายมาพำนักระยะยาวในเชียงใหม่ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของคนญี่ปุ่นนำไปสู่การศึกษาในครั้งนี้ ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อนำไปกำหนดยุทธศาสตร์ในการสนับสนุนการพำนักระยะยาวของชาวญี่ปุ่นอย่างเข้มแข็ง สอดคล้องกับนโยบายทุกภาคส่วนที่ส่งเสริมการพัฒนาประเทศเพื่อมุ่งสู่ความเป็นนานาชาติ ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสำรวจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) เป็นผู้ที่มีสัญชาติญี่ปุ่นอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป ถือวิชาลองสเตย์ วิชาเงินบ้านญู วิชาเกษียณอายุ และวิชาแต่งงาน ติดตามสามีหรือภรรยาไทย และบุตรสัญชาติไทย อาศัยหรือดำเนินกิจกรรมหลักอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ติดต่อกันไม่น้อยกว่า 10 เดือน จำนวน 15 คน และได้รับทราบการชี้แจงพร้อมลงนามแสดงความสมัครใจในการเข้าร่วมวิจัย เริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนตุลาคม 2561 จนข้อมูลมีความอิ่มตัวและสิ้นสุดเมื่อเดือนมีนาคม 2562

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) ผู้วิจัย เป็นเครื่องมือหลักสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเตรียมพร้อมทั้งการทำความเข้าใจกระบวนการวิจัย กรอบแนวคิดการวิจัย และหลีกเลี่ยงอคติ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนทุกประเด็นที่ศึกษา แม่นยำและน่าเชื่อถือ 2) แบบสอบถามลักษณะภูมิหลัง เป็นคำถามลักษณะเติมคำและเลือกตอบ 3) การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง กำหนดแนวคำถามตามกรอบแนวคิด มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดโดยเปิดโอกาสให้ตอบได้อย่างกว้างขวาง ใช้เวลาประมาณ 60 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยการหาความถี่และค่าร้อยละเพื่อแสดงลักษณะภูมิหลัง และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation)

ผลการวิจัย

ลักษณะภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักที่ยินยอมเข้าร่วมในการศึกษาด้วยความสมัครใจและเป็นไปตามเกณฑ์คัดเข้ามีจำนวนทั้งสิ้น 15 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 66.67 มีอายุระหว่าง 60-65 ปี ร้อยละ 33.33 มีคู่สมรสแล้ว ร้อยละ 80.00 โดยมากพำนักอยู่ในประเทศไทยมาแล้วน้อยกว่า 3 ปีและอยู่มาแล้ว 3-5 ปี เป็นจำนวนเท่าๆ กันคือ กลุ่มละร้อยละ 33.33 ทั้งหมดมีแหล่งที่มาของรายได้มาจากเงินบำนาญ ร้อยละ 100.00 บุคคลในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ด้วยในเชียงใหม่ คือ คู่สมรส ร้อยละ 73.33 เกือบทั้งหมดมีสมาชิกครอบครัวที่อยู่ในญี่ปุ่น ร้อยละ 93.33 อีกทั้งยังเป็นผู้มีประสบการณ์มาเยือนประเทศไทยก่อนตัดสินใจพำนักระยะยาว ร้อยละ 86.67

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์ ชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณเกือบทั้งหมดพึงพอใจในการพำนักอาศัยในจังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนมีความตั้งใจจะอยู่ต่อไป ซึ่งเป็นผลจากการมาพำนักในจังหวัดเชียงใหม่สามารถตอบสนองความต้องการและเป็นไปตามความคาดหวังก่อนเดินทาง ดังตัวอย่างคำกล่าวที่ว่า “ผมพึงพอใจกับการใช้ชีวิตในประเทศไทย เพราะทุกวันนี้เป็นอาสาสมัครช่วยสอนภาษาญี่ปุ่นแล้ว พอเห็นเด็กๆ ใ้ภาษาญี่ปุ่นได้ดีก็ดีใจ มีความสุขที่สามารถทำประโยชน์ให้คนอื่นได้.” (JAP06) อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมนับว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักสามารถปรับตัวข้ามวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี และพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณเหล่านี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ 1) แรงจูงใจในการเดินทาง 2) ช่วงก่อนเดินทางมาพำนักระยะยาว 3) ช่วงเวลาที่พำนักอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

1. แรงจูงใจในการเดินทาง (Motivation)

เมื่อพิจารณาถึงแรงจูงใจในการเดินทางมาพำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณ ข้อค้นพบที่น่าสนใจจากข้อมูลการ

สัมภาษณ์ พบว่ามีแรงจูงใจทั้งที่เป็นปัจจัยผลักดันให้ออกนอกประเทศญี่ปุ่น ปัจจัยดึงดูดให้เข้ามาพำนักในจังหวัดเชียงใหม่และปัจจัยส่วนบุคคลที่เป็นความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล ทั้ง 3 ปัจจัยนี้เป็นเหตุผลประกอบการตัดสินใจเดินทาง

1.1 ปัจจัยผลักดัน (Push factors) มีข้อค้นพบสำคัญอยู่ 2 ประการหลัก ได้แก่ ค่าครองชีพสูง และภูมิอากาศหนาวในประเทศต้นทาง คือ ญี่ปุ่น ดังตัวอย่างคำกล่าวที่ว่า “สำหรับผม หลักๆ เลยคืออยากไปใช้ชีวิตในประเทศที่ค่าครองชีพต่ำ เพราะเราอยากมีเงินเกษียณเหลือเก็บ ถ้าอยู่ญี่ปุ่นอะไรก็แพง เงินก็ต้องใช้เยอะ ผมก็จะไม่มีเงินเหลือให้เก็บไว้ใช้ยามจำเป็นในอนาคต” (JAP10) และอีกท่านที่กล่าวว่า “ญี่ปุ่นค่าครองชีพสูง อากาศในฤดูหนาว หนาวจัดเกินไปจนไม่สามารถออกไปทำกิจกรรมข้างนอกบ้านได้” (JAP04) เป็นต้น

1.2 ปัจจัยดึงดูด (Pull factors) ประกอบด้วย อสังหาริมทรัพย์ วิถีชีวิต ศาสนา และวัฒนธรรม อาหาร ภูมิอากาศ ความปลอดภัย สถานพยาบาล สถานที่ท่องเที่ยว ความสะดวกสบายในการเดินทางทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ อีกทั้งวัฒนธรรมไทยมีความง่ายต่อการปรับตัว ดังตัวอย่างคำกล่าวที่ว่า “ตอนฉันไปมาเลเซีย ฉันก็ได้รู้ว่าคนที่นั่นนับถือศาสนาอิสลาม เขาไม่กินหมู เราก็จะเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมของเขา อากาศที่มาเลเซียก็คล้ายๆ ไทย ซึ่งฉันว่าเชียงใหม่อากาศดีกว่ามาเลเซียค่ะ เหมาะสำหรับคนแก่แบบฉันกับสามี อีกอย่างฉันว่าอาหารไทยอร่อยกว่าอาหารในประเทศอื่นๆ ที่เคยไป” (JAP09) และอีกท่านได้กล่าวว่า “เชียงใหม่อากาศดี ไม่ร้อนจัดเหมือนกรุงเทพฯ ไม่หนาวจัด ไม่มีหิมะเหมือนญี่ปุ่น มีที่เล่นกอล์ฟให้เลือกเยอะ ที่เที่ยวมีมากมาย ค่าครองชีพก็ถูก ไปโรงพยาบาลก็มีล่ามภาษาญี่ปุ่นพร้อม ไม่มีการกีดกันร้าย ผมว่าใช้ชีวิตง่ายมากง่ายกว่าอยู่ญี่ปุ่นอีกครับ” (JAP07)

1.3 ปัจจัยส่วนบุคคล (Individual factors) เป็นอีกหนึ่งเหตุผลที่เป็นแรงจูงใจในการตัดสินใจของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณที่เดินทางมาผ่านกระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ โดยพบว่าสาเหตุสำคัญคือ การติดตามคู่สมรส ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “ตามสามีมา สามีอยากมาใช้ชีวิตในประเทศที่มีค่าครองชีพต่ำ และประเทศที่อากาศไม่หนาวเกินไป สามีเคยมาทำงานที่ไทย และก็ชอบประเทศไทยมากค่ะ” (JAP09) อีกทั้งชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณบางคนเคยมีประสบการณ์การทำงานหรือมาท่องเที่ยวในประเทศไทย จึงมีโอกาสนสัมผัสกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของไทย แล้วเกิดความรู้สึกประทับใจในบางมุมของความเป็นไทย จนแสวงหาโอกาสให้กับตนเองเพื่อที่จะมาดำรงชีวิตอยู่ในประเทศไทย ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “เคยมาทำงานที่กรุงเทพฯ และเชียงใหม่ก็ชอบชีวิตในประเทศไทย สะดวกสบายหลายเรื่อง เช่น เรื่องอาหารการกินมีให้ทานได้ตลอดวัน” (JAP01)

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวช่วงก่อนเดินทางมาพำนักอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ (Anticipatory Adjustment) เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวเพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังช่วงก่อนเดินทางมาพำนักในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 ปัจจัย ได้แก่

2.1 การเข้าอบรมหรือการเรียนรู้วัฒนธรรมไทยด้วยตนเอง (Training or Self-Learning in Thai Cultures) ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ พบว่า ชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณส่วนใหญ่จะเดินทางด้วยเหตุผลส่วนตัว วิธีการเตรียมความพร้อมในเรื่องวัฒนธรรมไทยและการดำเนินชีวิตในเชียงใหม่ ก่อนเดินทางมาประเทศไทยมีอยู่ 2 ประเภท คือ

2.1.1) การเข้าอบรมอย่างเป็นทางการ (Training) พบว่า ชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณบางคนเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับภาษา วัฒนธรรม ผู้คน สถานที่ และการอยู่อาศัยในประเทศไทย ถือเป็น

การเตรียมความพร้อมก่อนเดินทางมาผ่านกระยะยาวในเชียงใหม่ที่ดี อีกส่วนหนึ่งอาจเป็นการอบรมเกี่ยวกับการเรียนรู้การไปอยู่แบบพำนักระยะยาวในต่างประเทศ แม้จะไม่ได้ระบุว่าเป็นเชียงใหม่โดยตรง แต่ก็นับเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเดินทางและมีส่วนช่วยในการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมได้ระดับหนึ่ง ดังคำกล่าวที่ว่า “เคยอบรมกับหน่วยงานของสภากลางของรัฐบาลญี่ปุ่น จำเวลาอบรมไม่ได้แต่เขาก็จัดทัวร์ให้มาเที่ยวเชียงใหม่แบบระยะสั้นไม่กี่วัน เขาจะให้ข้อมูลว่าเราต้องเตรียมตัวอะไร ต้องปรับตัวอย่างไร ก็จะมีเป็นสมุดคู่มือการใช้ชีวิต เป็นข้อมูลทุกอย่างที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในเชียงใหม่ เช่น อาหาร ที่เที่ยว ที่พัก โรงพยาบาล อะไรพวกนั้น” (JAP06)

2.1.2) การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยด้วยตนเอง (Self-Learning in Thai Cultures) พบว่า ชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณมีการเตรียมความพร้อมก่อนเดินทางมาพำนักระยะยาวในเชียงใหม่ด้วยวิธีการค้นหาข้อมูลและเรียนรู้วัฒนธรรมไทยด้วยตนเองจากหลายแหล่ง เช่น คู่สมรสที่เป็นชาวไทย หรืออาจเป็นชาวญี่ปุ่นแต่เคยมาอยู่ในประเทศไทย เพื่อนที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวหรือทำงานในประเทศไทย หนังสือ และการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต การเตรียมความพร้อมเหล่านี้ โดยเฉพาะการมีคู่สมรสที่เคยมีประสบการณ์ในประเทศไทยเดินทางมาด้วยกัน จะช่วยให้การเตรียมการเดินทางมาพำนักระยะยาวที่เชียงใหม่เป็นไปอย่างไร้ความวิตกกังวล หรือมีความวิตกกังวลไม่มากนัก ซึ่งเป็นอารมณ์ที่แสดงถึงการปรับตัวที่ดี ดังคำกล่าวที่ว่า “ไม่มีเรื่องวิตกกังวล เพราะสามีเคยมาทำงานที่ไทยและเคยมาเที่ยวไทย” (JAP04) และ “เคยสอบถามคนที่มาเป็นอาสาสมัครในประเทศไทยว่าไทยเป็นอย่างไรบ้าง” (JAP08) เป็นต้น

2.2 ประสบการณ์ต่างประเทศที่เคยมีมาก่อน (Previous Experiences)

ประสบการณ์ต่างประเทศที่เคยมีมาก่อน ประกอบด้วยประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงาน และประสบการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำงานหรือเป็นประสบการณ์การท่องเที่ยวทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมก่อนการเดินทางมาผ่านกระยะยาวในเชียงใหม่ ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ พบว่า ประสบการณ์ต่างประเทศด้านการทำงานหรือการท่องเที่ยวทำให้ชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณเกิดการเรียนรู้ความสามารถของตนเอง เกิดความมั่นใจในการผ่านกระยะยาว นอกจากนี้ การรับรู้ความสามารถของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณดังกล่าวยังส่งผลต่อความพร้อมและเชื่อมั่นในความสามารถในการปรับตัวอันเป็นผลมาจากประสบการณ์การทำงานในประเทศไทย ทำให้มีการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมที่ดีมาก่อนแล้ว

นอกเหนือจากนั้น การมีประสบการณ์การท่องเที่ยวต่างประเทศอื่นๆ ยังมีส่วนสนับสนุนให้ชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณสามารถปรับตัวได้ดีในประเทศไทย เนื่องจากการเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศทำให้ชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณมีโอกาสดูแลและสัมผัสวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและแตกต่างในแต่ละประเทศ เป็นการเปิดโลกด้วยการเดินทาง แม้เพียงช่วงเวลาอันสั้นก็นับเป็นโอกาสที่ทำให้บุคคลเห็นวิถีความเป็นอยู่ของคนพื้นเมือง เกิดความเข้าใจวัฒนธรรมที่หลากหลาย อีกทั้งยังเข้าใจวัฒนธรรมที่เป็นสากล โดยเฉพาะการมีประสบการณ์เดินทางภายในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะทำให้เกิดความคุ้นเคยกับคนไทยได้ง่ายขึ้น เพราะคนกลุ่มนี้มีลักษณะบางอย่างที่ใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบว่า การมีประสบการณ์การท่องเที่ยวในต่างประเทศมาก่อน เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย การเปิดใจยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่าง และ

ส่งผลให้เกิดการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมได้ดียิ่งขึ้น ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “การเดินทางไปหลายประเทศ ทำให้เราเปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ๆ สนใจเรื่องของคนต่างชาติ ไม่มองว่าเราคนญี่ปุ่นยิ่งใหญ่ แต่เราจะเห็นโลกเห็นอะไรที่มันดี ๆ ในโลกได้อย่างหลากหลายขึ้น” (JAP01) และอีกท่านได้กล่าวว่า “เคยไปเที่ยวประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ลาว เวียดนาม เขมร พม่า อยู่ประมาณสองสัปดาห์... มีสภาพอากาศที่คล้ายๆ กัน คนเขมร คนพม่า คนลาวก็มีการใช้ชีวิต การกิน การอยู่ไม่ต่างกับคนไทย... พอได้มาอยู่เชียงใหม่ เราก็นำชีวิตง่ายขึ้น” (JAP03)

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมในช่วงเวลาที่พำนักอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ (In-Country Adjustment)

ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณ พบประเด็นที่มีความคล้ายคลึงกัน ดังต่อไปนี้

3.1 บุคลิกภาพ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณผู้ที่มีประสบการณ์การผ่านกระยะยาว ให้ข้อมูลเรื่อง บุคลิกภาพหรือคุณลักษณะโดยรวมของบุคคลเป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่ต้องพิจารณา เพราะชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณจะต้องอาศัยอยู่ในสังคมที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม การมีบุคลิกภาพที่ส่งเสริมการอยู่ในสังคมที่มีความแตกต่างจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลผ่านอุปสรรคต่างๆ ไปได้

บุคลิกภาพสำคัญที่ส่งเสริมการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม คือ 1. การเปิดใจรับสิ่งใหม่ๆ (Open mind) เป็นบุคลิกภาพที่ถูกอ้างถึงเป็นอันดับที่หนึ่ง เช่นคำกล่าวที่ว่า “ผมเป็นคนที่ไม่เข้าใจคนอื่น เปิดใจพยายามเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนประเทศนั้นๆ ไม่ยึดติดกับประเทศญี่ปุ่น” (JAP08) 2. ความมั่นคงทางอารมณ์ (Emotional stability) และความอดทน (Patient) เป็นบุคลิกภาพที่ถูกอ้างถึงมากเช่นกัน เช่นคำกล่าวที่ว่า “เป็นคน ใจเย็น อดทน ถ้าเจอเรื่องไม่ดี

ก็ไม่ได้ถือสา” (JAP05) 3.การไม่ตัดสินผู้อื่น (Non-judging) เป็นอีกหนึ่งบุคลิกภาพที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมที่ดี เพราะช่วยให้เกิดการยอมรับความแตกต่างอันเป็นลักษณะสำคัญของการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม เช่นคำกล่าวที่ว่า “เป็นคนไม่ประเมินคนจากภายนอก ไม่ตัดสินคนจากเรื่องใดเพียงเรื่องเดียว พยายามเข้าใจอีกฝ่ายด้วยการพูดคุยก่อน” (JAP12) 4. การเป็นคนมองโลกในแง่ดี (Optimistic) ซึ่งเป็นบุคลิกภาพที่ช่วยให้บุคคลเกิดความหวังว่าทุกสิ่งจะดีขึ้น ทำให้บุคคลมีความอดทนต่อสถานการณ์ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ได้ บุคลิกภาพของการเป็นคนมองโลกในแง่ดีจึงช่วยส่งเสริมการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม เช่นคำกล่าวที่ว่า “การมองโลกแง่ดีช่วยให้อดทนกับปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อต้องการมาใช้ชีวิตในที่ที่เราไม่คุ้นเคยซึ่งแตกต่างจากญี่ปุ่น” (JAP15) และ 5. การมีมนุษยสัมพันธ์ (Human relation) เป็นอีกหนึ่งบุคลิกภาพที่จำเป็นในการผูกมิตรกับคนไทย และชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณรู้ว่า การยิ้ม และการพูดภาษาไทยจะช่วยให้สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับคนไทยได้ง่าย เช่นคำกล่าวที่ว่า “การมีมนุษยสัมพันธ์กับคนไทยต้องยิ้มมากๆ คนญี่ปุ่นไม่ค่อยยิ้ม มาอยู่ไทยต้องยิ้มเยอะๆ” (JAP10)

3.2 ทักษะคิด

การมีความรู้สึกในเชิงบวกหรือเชิงลบต่อบุคคลที่ต้องปฏิสัมพันธ์ด้วยย่อมส่งผลต่อพฤติกรรม การแสดงออกของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณ และการปรับตัวด้านปฏิสัมพันธ์กับคนไทย ดังนั้นประเด็นเรื่อง ทักษะคิดของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องทำความเข้าใจ ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์พบว่า ชาวญี่ปุ่นมีทัศนคติเชิงบวกต่อประเทศไทยและคนไทย ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “คนไทยเป็นชาวพุทธที่มีธรรมเนียมประเพณีดีงาม เห็นคนไทยต่างก็รักรักประทับใจ ชอบที่คนไทยมีวัฒนธรรมต่อศาสนาที่ดี และชอบคนไทยที่ปลูกฝังเรื่องความกตัญญู

ต่อพ่อแม่ ผู้มีพระคุณตั้งแต่เด็กๆ เป็นเรื่องที่น่าชื่นชมมาก” (JAP13) และคำกล่าวที่ว่า “คนไทยช่วยเหลือคนแก่ดีมาก มีน้ำใจมาก ชื่นชม” (JAP05) เมื่อชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณมีพื้นฐานความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งต่างๆ เช่น การมีทัศนคติที่เป็นบวกกับประเทศไทยโดยรวม และเป็นคนที่พร้อมจะเปิดรับการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ในประเทศไทยที่ไม่มีความคุ้นเคยมาก่อน จะทำให้การปรับตัวเรื่องต่างๆ ในการใช้ชีวิตทั่วไปเป็นเรื่องที่ง่าย ดังเช่นคำกล่าวชื่นชมคนไทยว่า

3.3 การรับรู้วัฒนธรรมและค่านิยมไทย

การรับรู้เป็นทั้งสิ่งสนับสนุนและอุปสรรคของการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตาม การรับรู้ความเป็นจริงย่อมส่งผลต่อการเลือกตอบสนองด้วยพฤติกรรมที่เหมาะสมในส่วนของวัฒนธรรมและค่านิยมไทยที่เป็นส่วนสนับสนุนต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณผ่านการรับรู้ในเชิงบวก มีอยู่หลายลักษณะดังนี้

วิถีชีวิตของคนไทยที่มีจังหวะชีวิตไม่เร่งรีบ มีอิสระ สบายๆ สามารถรับรู้ผ่านคำพูดว่า “ไม่เป็นไร” เป็นวัฒนธรรมไทยที่เหมาะสมหรือสอดคล้องกับจังหวะชีวิตของวัยหลังเกษียณ ชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณจึงรู้สึกชอบดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “คนไทยเป็นคนที่ไม่เครียด มีอะไรๆ ก็จะไม่เป็นไร” สำหรับผมคำว่าไม่เป็นไรเป็นคำที่สะดวกดี ผมไม่ได้มองในแง่ลบ มองว่ามันก็สบายๆ ไม่เครียด” (JAP05) ความมีน้ำใจชอบช่วยเหลือผู้อื่น ชอบทำบุญ เป็นอีกลักษณะหนึ่งของวัฒนธรรมไทยที่ติดอยู่กับตัวคนไทยซึ่งชาวญี่ปุ่นสามารถสัมผัส รับรู้และรู้สึกชื่นชม ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “เมืองไทยเป็นเมืองพุทธ ที่ไทยมีวัดเยอะ คนไทยมีประเพณีที่ดีทั้งดงาม เพราะคนไทยชอบทำบุญ ทำให้คนไทยใจดี มีน้ำใจชอบช่วยเหลือผู้อื่นครับ” (JAP07) วัฒนธรรมหนึ่งที่สร้างความประทับใจให้กับชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณเมื่อได้มาสัมผัสกับสังคมวัฒนธรรมไทยนั้นคือ มีความ

กัตตัญญู เคารพผู้อาวุโส ให้ความสำคัญกับครอบครัว ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “คนไทยกัตตัญญูซึ่งเป็นข้อดีของคนไทย คนไทยห่วงใยคนรอบข้าง ช่วยเหลือกันและกันด้วยความเต็มใจ แม้ไม่ใช่ญาติพี่น้องก็พร้อมช่วยเหลือครับ” (JAP08) เป็นต้นการรับรู้วัฒนธรรมและค่านิยมไทยนี้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณในจังหวัดเชียงใหม่

ในขณะที่มีข้อค้นพบอีกด้านหนึ่ง ที่เป็นการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณในเชิงลบ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการปรับตัวของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณ ก่อให้เกิดความยุ่งยาก และไม่สบายใจต่อลักษณะนิสัยของคนไทยบางประการ เช่น การไม่รักษาวเวลา และการไม่พูดตรงๆ ของคนไทยได้อีกด้วยดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “คนไทยไม่รักษาวเวลา จะยกเลิกนัดก็ไม่บอกล่วงหน้า” (JAP14) และอีกท่านได้กล่าวไว้ว่า “ไม่รักษาวเวลา ถ้านัดหกโมง ก็มาหกโมงห้าสิบ ผมงงมาก ว่าเวลา หกโมงห้าสิบนั่นมันคือเวลาหกโมงด้วยหรือ ต่อไปถ้าจะนัดหกโมง ผมนัดห้าโมงเลย” (JAP05) เป็นต้น

3.4 การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

ข้อค้นพบที่สำคัญจากการสัมภาษณ์ชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณ คือ อุปสรรคทางการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่เกิดจากความสามารถในการสื่อสารทั้งฝ่ายของผู้ส่งสารและผู้รับสาร กล่าวคือ ทั้งคนไทยและชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณต่างเป็นอุปสรรคของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม คนไทยจำนวนมากไม่มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษหรือญี่ปุ่นในการสื่อสารกับชาวญี่ปุ่น ในขณะเดียวกัน ชาวญี่ปุ่นก็ไม่มีทักษะการใช้ภาษาไทย จึงเป็นอุปสรรคสำคัญในการติดต่อสื่อสาร ดังนั้นการมี “ทักษะการสื่อสารภาษาไทย” จึงเป็นสิ่งที่ถูกรับรู้ว่าเป็นปัจจัยส่งเสริมการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม

หากพิจารณาถึงความจำเป็นเรื่องทักษะการสื่อสารภาษาไทยแล้ว การสื่อสารภาษาไทยได้เล็กน้อยในช่วงของการพำนักระยะยาวของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณ ก็สามารถลดความกังวล และมีส่วนช่วยให้สามารถเข้าใจคนไทย และวัฒนธรรมไทยได้ดียิ่งขึ้น โดยเมื่อถูกถามว่าปัจจัยใดมีส่วนช่วยในการปรับตัว มักจะได้คำตอบดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “การที่พูดภาษาไทยได้ และสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ไปไหนมาไหนได้ ดูแลตัวเองได้” (JAP12) ดังนั้น ชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณที่พำนักรในจังหวัดเชียงใหม่ต่างก็สนใจเรียนรู้และฝึกฝนภาษาไทยทั้งที่เป็นการเรียนกับครู และเรียนรู้ฝึกฝนด้วยตนเองจากการพูดคุยง่ายๆ กับคนไทยทั่วไป เช่น แม่ค้า หรือการพูดคุยกับเพื่อนคนไทย กลุ่มสมรสและครอบครัวของกลุ่มสมรสที่เป็นคนไทย นอกจากนี้ ยังมีการฟังข่าวไทย เป็นตัวช่วยในการฝึกฝนภาษาอีกด้วย ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “ฝึกพูดคุยภาษาไทย เริ่มจากภรรยา และญาติภรรยาที่เป็นคนไทย ที่พยายามสื่อสารพูดคุยกับผม เลยทำให้ผมคุยภาษาไทยเก่ง พอได้ภาษา ไปไหนในไทยก็ไม่กลัวอะไรเลย” (JAP03)

3.5 การสนับสนุนทางสังคม

เมื่อชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณมาพำนักระยะยาวในประเทศไทย พบว่ามีกลุ่มบุคคลหลายกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตทั่วไป ถือว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการสนับสนุนทำให้ชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณเกิดความรู้สึกสบายใจ สะดวกใจ และสามารถปรับตัวได้ในเรื่องของการพำนักระยะยาวและการปฏิสัมพันธ์กับคนไทย

เพื่อนของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณ เป็นบุคคลที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณค่อนข้างมาก เป็นบุคคลที่คอยดูแลช่วยเหลือ ให้คำแนะนำเรื่องความเป็นอยู่ทั่วไปด้วย เช่น เรื่องที่พักอาศัย อาหาร การเดินทาง เป็นต้น ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “...มีคนญี่ปุ่นที่รู้จักกันที่อาศัยใน

เชียงใหม่มาก่อนคอยช่วยเหลือ ส่วนใหญ่ช่วยเรื่องหาที่พัก..” (JAP13) นอกจากนี้ ยังมีสมาคมผู้พำนักระยะยาวชาวญี่ปุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ (CLL) เป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในการให้คำแนะนำแก่ชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณในการเข้าพำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “มาอยู่เชียงใหม่ครั้งแรกก็รู้สึกกังวล....ผมเลยเข้าสมาคมซีแอลแอล...ช่วงแรกที่มาเราคิดว่าการเข้าสมาคมมันง่ายดี เวลามีปัญหาอะไรก็จะได้มีคนช่วย มีคนที่อยู่มาก่อนให้คำปรึกษาได้...แต่ตอนนี้อยู่ไทยมานานเลยไม่จำเป็นต้องเข้าสมาคมแล้ว” (JAP06) นอกจากนี้คนในครอบครัวเองก็มีส่วนสนับสนุนการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมอย่างมาก ทั้งกรณีที่มีคู่สมรสเป็นคนไทย และกรณีที่คู่สมรสเป็นชาวญี่ปุ่นแต่เคยทำงานที่ประเทศไทย ดังตัวอย่างเช่น “ไม่มีเรื่องวิตกกังวล เพราะสามีเคยมาทำงานที่ไทยและเคยมาเที่ยวไทย” (JAP04)

จะเห็นได้ว่าชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณที่พำนักระยะยาวอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมหลากหลายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนหรือคนรู้จัก ชาวญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในเชียงใหม่ สมาคมผู้พำนักระยะยาวชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณในจังหวัดเชียงใหม่ และคู่สมรส นับเป็นปัจจัยเชิงบวกที่สนับสนุนให้เกิดการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาที่พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณที่พำนักระยะยาวอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการเดินทาง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวช่วงก่อนเดินทางมาพำนักระยะยาวอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมในช่วงเวลาที่พำนักระยะยาวอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอภิปรายได้ดังนี้

ปัจจัยที่เป็น แรงจูงใจในการเดินทาง (Motivation) เป็นการตัดสินใจเดินทางมาประเทศไทยเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง สามารถแยกออกได้เป็น 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยผลักดัน (Push factors) ประกอบด้วย ค่าครองชีพสูง และภูมิอากาศหนาว 2) ปัจจัยดึงดูด (Pull factors) ประกอบด้วย ทัศนคติของคนไทย วิถีชีวิต ศาสนาและวัฒนธรรม อาหาร ภูมิอากาศ ความปลอดภัย สถานพยาบาล สถานที่ท่องเที่ยว ความสะดวกสบายในการเดินทางทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ รวมถึงค่าครองชีพที่ต่ำกว่าประเทศญี่ปุ่น 3) ปัจจัยส่วนบุคคล (Individual factors) เช่น การติดตามคู่สมรส และประสบการณ์ส่วนบุคคล จากการที่เคยมีประสบการณ์การทำงานหรือมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ทำให้มีโอกาสสัมผัสกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของไทย แล้วเกิดความรู้สึกประทับใจในบางมุมของความเป็นไทย พร้อมทั้งเกิดความเชื่อมั่นว่าจะสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข จนแสวงหาโอกาสให้กับตนเองเพื่อที่จะมาดำรงชีวิตอยู่ในประเทศไทย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เกลิมพล แจ่มจันทร์ และอรไท โสภารัตน์ (2555) ที่พบว่า ปัจจัยกำหนดของการตัดสินใจพำนักระยะยาวของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ปัจจัยด้านค่าครองชีพ (เปรียบเทียบกับมาตรฐานชีวิต) คนท้องถิ่น (ความเป็นมิตรและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่) ความปลอดภัยและความมั่นคง ความสวยงามและดึงดูดของสถานที่ท่องเที่ยว อาหาร และวัฒนธรรม เป็นต้น นอกจากนี้จะเห็นว่าแรงจูงใจในการเดินทางของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณส่วนใหญ่เป็นแรงจูงใจให้เกิดการเดินทางด้วยความสมัครใจ ซึ่งแรงจูงใจเช่นนี้เป็นแนวโน้มทางจิตวิทยาที่จะมีผลในเชิงสนับสนุนต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมนั่นเอง ในอีกทางหนึ่งจะเห็นว่าการย้ายถิ่นของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณเหล่านี้ เป็นการย้ายถิ่นเพื่อเปลี่ยนวิถีชีวิตเป็นการย้ายถิ่นที่ไม่มีความจำเป็นต้องย้าย แต่เป็นการ

เคลื่อนย้ายตามความประสงค์ระดับปัจเจกบุคคลที่ต้องการเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต เช่นที่ชาวญี่ปุ่นเคลื่อนย้ายไปเชียงใหม่เพื่อค้นหาการดำเนินชีวิตที่ดีกว่าทั้งทางร่างกายและจิตใจ (สุดปรารถนา ดวงแก้ว, 2558)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวช่วงก่อนเดินทางมาพำนักอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ (Anticipatory Adjustment) มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวเพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังช่วงก่อนเดินทางมาพำนักในประเทศไทยอยู่ 2 ปัจจัย คือ 1) การเข้าอบรม (Training) เพื่อเตรียมความพร้อมในการอยู่อาศัยในประเทศไทย 2) ด้านประสบการณ์ต่างประเทศที่เคยมีมาก่อน (Previous experience) ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ สำหรับการมาพำนักระยะยาวอยู่ในประเทศไทยที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักในการสื่อสาร ทักษะการสื่อสารภาษาไทยจึงเป็นเรื่องที่ต้องเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลดีต่อการปรับตัวเมื่อเข้ามาพำนักอยู่ในประเทศไทย ส่วนประสบการณ์ต่างประเทศที่เคยมีมาก่อนทั้งที่เกี่ยวข้องกับงานและไม่เกี่ยวข้องกับการทำงานหรือเป็นประสบการณ์การท่องเที่ยวทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมก่อนการเดินทางมาพำนักระยะยาวในเชียงใหม่ ส่งผลให้เกิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นการพัฒนามุขลักษณะแบบ ความเชื่ออำนาจในตน (Locus of control) อันเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม (Kim, 2017)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม ในช่วงเวลาที่พำนักอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ (In-Country Adjustment) การปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณไม่ว่าจะเป็น การปรับตัวด้านการปฏิสัมพันธ์กับคนไทย และการปรับตัวเรื่องทั่วไปในการใช้ชีวิตประจำวันในประเทศไทยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ

ประกอบด้วย บุคลิกภาพของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณ บุคลิกภาพสำคัญที่ส่งเสริมการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมในประเทศไทย คือ การเปิดใจรับสิ่งใหม่ๆ (Open mind) เป็นบุคลิกภาพที่ถูกอ้างถึงเป็นอันดับที่หนึ่ง นอกจากนั้น ยังมีบุคลิกภาพอื่นๆ ได้แก่ ความมั่นคงทางอารมณ์ (Emotional stability) และความอดทน (Patient) การไม่ตัดสินผู้อื่น (Non-judging) การมองโลกในแง่ดี (Optimistic) การมีมนุษยสัมพันธ์ (Human relation) ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการปรับตัว โดยเฉพาะลักษณะของ “การเปิดกว้าง” (Openness) “ความแข็งแกร่งของบุคลิกภาพ” (Strength) และ “การมองโลกในแง่ดี” (Positivity) โดยการเปิดกว้างเป็นแนวโน้มทางจิตวิทยาที่จะเปิดกว้างต่อข้อมูลใหม่ และลดการต่อต้านสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง (Caligiuri, Jacobs, and Farr, 2000; McCrae and Costa, 1985) การเปิดกว้างทำให้สามารถรับรู้ตีความเหตุการณ์และสถานการณ์ต่างๆ ในสภาพแวดล้อมใหม่โดยไม่มีการตัดสินทางชาติพันธุ์ ส่วนความแข็งแกร่งของบุคลิกภาพเป็นความสามารถภายในเกี่ยวข้องกับลักษณะบุคลิกภาพอื่น เช่น ความยืดหยุ่น ความอดทน เพียรพยายาม ความเชื่ออำนาจในตนเอง เป็นต้น ซึ่งเป็นบุคลิกภาพที่จะช่วยดูดซับแรงกระทบกระเทือนจากสภาพแวดล้อมและย้อนกลับโดยไม่ได้รับความเสียหายอย่างรุนแรง และสำหรับการมองโลกในแง่ดีนั้น จะช่วยให้บุคคลสามารถทนต่อความเครียดได้ดีขึ้น ด้วยความเชื่อที่ว่าสิ่งต่างๆ จะเกิดขึ้นอย่างที่เราจะเป็น มีความเชื่อในความเป็นไปได้ และความเชื่อมั่นในความดีงามของชีวิตและผู้คนทั่วไป ด้วยความเชื่อเช่นนี้ จึงเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการยอมรับผู้อื่นแม้จะมีความแตกต่าง และสะท้อนให้เห็นในความนับถือตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง หรือการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Harrison, Chadwick, and Scales, 1996)

ทัศนคติของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณที่มีต่อคนไทย การที่ชาวญี่ปุ่นมีทัศนคติในเชิงบวกต่อประเทศเจ้าบ้าน ผ่านการบอกเล่าว่ามีความชื่นชอบในผู้คน อาหาร อากาศ ภูมิทัศน์ วัฒนธรรม เป็นต้น บ่งบอกถึงความพร้อมในการปรับตัว ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะสามารถปรับตัวได้ดีในการใช้ชีวิต และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนในพื้นที่ ทำให้ชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณมีความสุขตลอดระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทย เนื่องจาก ทัศนคติของชาวต่างชาติต่อประเทศเจ้าบ้าน (Attitude) เป็นความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บุคคล เหตุการณ์ สถานที่ ประกอบไปด้วยความรู้ ความเชื่อ (Cognitive) อารมณ์ ความรู้สึก (Affective) และความพร้อมที่จะกระทำ (Behavior) ซึ่งเป็นไปได้ทั้งทางบวกและลบ หากบุคคลมีความรู้ และความเชื่อ ความรู้สึกต่อสิ่งใดในทิศทางใดแล้ว ย่อมแสดงถึงความพร้อมที่บุคคลนั้นจะกระทำหรือตอบสนองต่อสิ่งนั้นในทิศทางเดียวกัน เมื่อมีโอกาสดังนั้น การที่ชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณมีทัศนคติในเชิงบวกต่อประเทศเจ้าบ้าน จึงบ่งบอกถึงความพร้อมในการปรับตัว ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะสามารถปรับตัวได้ดีในการใช้ชีวิต และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนในพื้นที่ ผลการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ยืนยันในเรื่องนี้ กล่าวคือ ชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณที่มีการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมที่ดีมักมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยและคนไทยเป็นพื้นฐาน

การรับรู้วัฒนธรรมและค่านิยมไทย ทักษะนี้มีความสำคัญเช่นกัน เพราะหากชาวญี่ปุ่นมีการตีความสิ่งที่มากระตุ้นคิดไปจากความจริงตามบริบทของสังคมวัฒนธรรมไทย อาจส่งผลต่ออารมณ์และพฤติกรรมตอบสนองที่คิดไปจากที่ควรจะเป็น และจะกระทบต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่น การรับรู้วัฒนธรรมและค่านิยมไทยนี้ มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความสามารถในการสื่อสารภายใต้วัฒนธรรมเจ้าบ้าน (Host Communication Competence) มีองค์ประกอบย่อย 3 ส่วน คือ การรู้

การคิด (Cognitive) อารมณ์ความรู้สึก (Affective) และการกระทำ (Operational) โดยความสามารถทางการรู้การคิด ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับภาษา และวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สถาบันทางสังคมของประเทศเจ้าบ้าน และกฎข้อปฏิบัติในการปฏิสัมพันธ์กับเจ้าบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรู้ภาษาของประเทศเจ้าบ้าน เป็นสิ่งสำคัญต่อการปรับตัวที่ทำให้บุคคลผู้เข้าไปอยู่ใหม่สามารถเข้าถึงวัฒนธรรมเจ้าบ้าน รวมถึงมีความเข้าใจในวิธีการสื่อสารกับเจ้าของภาษาด้วยวิธีที่เหมาะสมในบริบทของท้องถิ่นนั้น ส่วนความสามารถทางอารมณ์ความรู้สึก หมายถึง ความสามารถทางอารมณ์และแรงจูงใจในการจัดการกับความท้าทายต่างๆ ที่บุคคลผู้เข้าไปอยู่ใหม่ต้องเผชิญในสภาพแวดล้อมของประเทศเจ้าบ้าน ความสามารถด้านอารมณ์ความรู้สึกยังรวมไปถึงการพัฒนาความสามารถในการชื่นชมและมีความรู้สึกอ่อนไหวทางอารมณ์และสุนทรียภาพร่วมกันกับคนในท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้บุคคลผู้เข้าไปอยู่ใหม่สามารถสร้างการเชื่อมต่อเชิงจิตวิทยาที่มีความหมายกับคนในท้องถิ่นนั้นได้ ความสามารถทางการรู้การคิดและความสามารถทางอารมณ์ความรู้สึก มีผลต่อความสามารถทางการกระทำ ซึ่งเป็นความสามารถในการแสดงออกในการติดต่อสื่อสารอย่างเหมาะสมกับเจ้าบ้าน ทั้งการกระทำที่แสดงออกทางวาจา (วัจนภาษา) และทั้งที่เป็นการแสดงออกโดยไม่ใช้ภาษา (อวัจนภาษา) (Kim, 2017) จากข้อค้นพบครั้งนี้ การรับรู้ของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณเป็นทั้งสิ่งสนับสนุนและอุปสรรคของการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม ในส่วนของวัฒนธรรมและค่านิยมไทยที่เป็นส่วนสนับสนุนต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณผ่านการรับรู้ในเชิงบวกมีอยู่หลายลักษณะ ได้แก่ วิถีชีวิตของคนไทยที่มีจังหวะชีวิตไม่เร่งรีบ มีอิสระ สบายๆ ผ่านคำพูดว่า “ไม่เป็นไร” เป็นวัฒนธรรมไทยที่เหมาะสมหรือสอดคล้องกับจังหวะชีวิตของวัยหลังเกษียณ ความ

มีน้ำใจชอบช่วยเหลือผู้อื่น ชอบทำบุญ วัฒนธรรมเรื่องความกตัญญู เคารพผู้อาวุโส ให้ความสำคัญกับครอบครัว ในขณะที่อีกด้านหนึ่งเป็นการรับรู้ในเชิงลบซึ่งเป็นอุปสรรคในการปรับตัวของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณ ก่อให้เกิดความยุ่งยาก และไม่สบายใจต่อลักษณะนิสัยของคนไทยบางประการ เช่น การไม่รักษาเวลา การไม่พูดตรงๆ การชอบความสบายๆ จนขาดความเคร่งครัดในกฎระเบียบต่างๆ การไม่กำหนดราคาขายที่ชัดเจน การรับรู้วัฒนธรรมและค่านิยมไทยเชิงลบเหล่านี้ ก่อให้เกิดความไม่สบายใจของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณในการอยู่ร่วมกับคนไทย นับเป็นอุปสรรคในการปรับตัวนั่นเอง อย่างไรก็ตามชาวญี่ปุ่นผู้มีความสามารถในการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมที่ดีก็จะสามารถแสวงหาวิธีการปรับตัวกับเรื่องต่างๆ เหล่านี้ได้ตามแนวทางที่เหมาะสมจนสามารถอยู่ร่วมกับคนไทย ภายใต้วัฒนธรรมและค่านิยมไทยได้อย่างราบรื่น และมีความสุข

การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง โดยหากชาวญี่ปุ่นมีทักษะการสื่อสารภาษาไทยก็นับว่ามีส่วนช่วยส่งเสริมการปรับตัวอย่างมาก เพราะความสามารถในการสื่อสารภายใต้วัฒนธรรมเจ้าบ้านนั้น เชื่อมโยงโดยตรงกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางสังคมของประเทศเจ้าบ้านผ่านช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล และสื่อสารมวลชน กิจกรรมการสื่อสารระหว่างบุคคลภายใต้วัฒนธรรมเจ้าบ้าน (host interpersonal communication) รวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของเจ้าบ้าน เปิดโอกาสให้บุคคลได้มีการแลกเปลี่ยนในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้ระบบการสื่อสารของเจ้าบ้าน ความสามารถในการสื่อสารภายใต้วัฒนธรรมเจ้าบ้านนี้จะช่วยส่งเสริม ในทางกลับกันก็ได้รับการส่งเสริมจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการสื่อสารกับเจ้าบ้านในด้านที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับบุคคล โดยผ่านระบบการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น

วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ภาพยนตร์ ศิลปะ วรรณกรรม ดนตรีละคร และอาจเข้าถึงได้ผ่านทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ทำให้ที่บุคคลผู้เข้าไปอยู่ใหม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมของเจ้าบ้านได้อีกทางหนึ่ง (Kim, 2017) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุดปรารถนา ดวงแก้ว (2557-2558) พบว่า คนญี่ปุ่นที่พำนักระยะยาวในเชียงใหม่มีระดับการปรับตัวแตกต่างกันขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่างๆ ได้แก่ การเข้ากลุ่มหรือไม่เข้าร่วมกลุ่มคนญี่ปุ่น สำหรับคนญี่ปุ่นกลุ่มที่ไม่เข้ากลุ่มก็สามารถสร้างทุนทางสังคมเอง โดยการสร้างผ่านรูปแบบความสัมพันธ์แบบส่วนตัว นอกจากนี้ผู้ที่มีความสามารถทางภาษาสามารถแปลงทุนทางภาษาเป็นทุนทางสังคมในการติดต่อแลกเปลี่ยนทั้งคนญี่ปุ่นและคนไทย

การสนับสนุนทางสังคม เมื่อชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณมาพำนักระยะยาวในประเทศไทย จะมีกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการสนับสนุนทำให้ชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณเกิดความรู้สึกสบายใจ สะดวกใจ และสามารถปรับตัวได้ในเรื่องของการพำนักระยะยาวและการปฏิสัมพันธ์กับคนไทย ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนหรือคนรู้จักชาวญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในเชียงใหม่ และสมาคมผู้พำนักระยะยาวชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณในจังหวัดเชียงใหม่ นับเป็นปัจจัยเชิงบวกที่สนับสนุนให้เกิดการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิณนภา หมวกยอด และคณะ (2562) ซึ่งทำการศึกษาเรื่องการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของชาวต่างชาติที่ทำงานกับคนไทยพบว่า มีหลายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของชาวต่างชาติที่ทำงานกับคนไทย เช่น ทักษะการรับรู้ บุคลิกภาพของชาวต่างชาติ ความเชื่อมั่นในความสามารถของตน แรงจูงใจข้ามวัฒนธรรม การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การสนับสนุนทางสังคม การสนับสนุนช่วยเหลือจากองค์กร ลักษณะงาน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. การปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณที่พำนักระยะยาวอยู่ในประเทศไทย ในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยอาจมีความแตกต่างกันในประเด็นย่อยของวัฒนธรรมส่วนภูมิภาค จึงควรมีการเก็บข้อมูลเป็นภาคต่างๆ เพื่อให้เกิดเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. งานวิจัยนี้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่แสดงถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา และภายใต้วัฒนธรรมย่อย (Subculture) ของชาวเชียงใหม่ ดังนั้น ผลการวิจัยนี้จึงไม่สามารถอธิบายถึงความเป็นตัวแทนของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณที่พำนักระยะยาวอยู่ในประเทศไทยได้ทั้งหมด งานวิจัยในอนาคตจึงควรพัฒนางานวิจัยเชิงปริมาณเพื่อสามารถมองภาพประเด็นการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณที่พำนักระยะยาวในประเทศไทยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และอรไท โสภารัตน์. (2555). การพำนักระยะยาวของคนญี่ปุ่นในจังหวัดเชียงใหม่: การวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดในช่วงก่อนและหลังการพำนัก. *วารสารญี่ปุ่นศึกษา*, 29(1) (เมษายน-กันยายน): 16-34.
- พิณนภา หมวกยอด และคนอื่นๆ. (2562). *การปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของชาวต่างชาติที่ทำงานกับคนไทย*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วาร์ชต์ มัชฌมบุตร. (2550). *เหลียวหลังแลหน้าการท่องเที่ยวพำนักระยะยาวของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ในโอกาสความสัมพันธ์ 120 ปี ประเทศไทย-ประเทศญี่ปุ่น*. สืบค้นจาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=111817>.
- สุดปรารถนา ดวงแก้ว. (2557-2558). การปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรมของคนญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย. *วารสารญี่ปุ่นศึกษา*, 31(2)(ต.ค. 2557-มี.ค. 2558): 37-75.
- สุดปรารถนา ดวงแก้ว. (2558). การย้ายถิ่นเพื่อเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนญี่ปุ่น: กรณีศึกษาคนญี่ปุ่นวัยเกษียณในจังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย. *วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา(jsn journal)*. 5(1): 35-52.
- Caligiuri, P., Jacobs, R., & Farr, J. (2000). The attitudinal and behavioral openness scale: Scale development and construct validation. *International Journal of Intercultural Relations*. 24: 27-46.
- Harrison, J., Chadwick, M., & Scales, M. (1996). The relationship between cross-cultural adjustment and the personality variables of self-efficacy and self-monitoring. *International Journal of Intercultural Relations*. 20: 167-188.
- McCrae, R., & Costa, P., Jr. (1985). Openness to experience. In R. Hogan & W. Jones (Eds.), *Perspectives in personality* (Vol. 1, pp. 145-172). Greenwich: Jai Press.
- Hongsranagon, P. (2548). Activities Arrangement in Chiangmai Province for Long Stay Japanese Pensioner Tourists". *วารสารประชากรศาสตร์*. ปีที่ 21 ฉบับที่ 2, หน้า 85-98.
- Kim, Y. Y. (2017). *Cross-Cultural Adaptation*. UK: Oxford University.

Received: 1 / 6 / 2563

Revised: 16 / 6 / 2563

Accepted: 20 / 6 / 2563